

Διάγραμμα μαθήματος

Κωδικός Μαθήματος THEO-510DL	Τίτλος Μαθήματος Βιβλικές σπουδές	Πιστωτικές Μονάδες ECTS 7,5
Προαπαιτούμενα Κανένα	Τμήμα Θεολογίας	Εξάμηνο Χειμερινό
Κατηγορία Μαθήματος Υποχρεωτικό	Γνωστικό Πεδίο Βιβλικές σπουδές	Γλώσσα Διδασκαλίας Ελληνικά
Επίπεδο Σπουδών Μεταπτυχιακές σπουδές	Διδάσκων Καθηγητής Χρήστος Οικονόμου Καθηγητής Νικόλαος Ολυμπίου	Έτος Σπουδών Α
Τρόπος Διδασκαλίας Εξ Αποστάσεως	Πρακτική Άσκηση	Συναπαιτούμενα Κανένα

Στόχοι μαθήματος

Οι βασικοί στόχοι του μαθήματος είναι:

- Κατανόηση της θέσης και της αξίας της Καινής Διαθήκης στη θεολογική επιστήμη και την εκκλησιαστική θεολογία
- Εξοικείωση με τα φιλολογικά είδη, το περιεχόμενο και το μήνυμα των 27 Βιβλίων της Καινής Διαθήκης στο πλαίσιο του χώρου και του χρόνου, που συνεγράφησαν αλλά και διαχρονικά
- Γνωριμία με την πολιτική και θρησκευτική κατάσταση στον χώρο και τον χρόνο δράσης του Χριστού και των αποστόλων του
- Κατανόηση των φάσεων της ιστορίας της Θείας Οικονομίας
- Κατανόηση της γραμματείας της εποχής της Καινής Διαθήκης και διακειμενική προσέγγιση στο κείμενο της Καινής Διαθήκης με σκοπό την ερμηνεία του
- Εξοικείωση με τις σύγχρονες μεθόδους ερμηνείας της Καινής Διαθήκης, καθώς επίσης και της θεολογίας της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, η οποία αποτελεί το θεμέλιο όλης της θεολογικής επιστήμης
- Κατανόηση των βιβλικών δεδομένων για την εισαγωγή του Χριστιανισμού στην Κύπρο, του ιστορικού και θεολογικού πλαισίου της Α΄ ιεραποστολικής περιόδου Παύλου και Βαρνάβα, της προσωπικότητας του Αποστόλου Παύλου και των ιστορικών και γεωγραφικών δεδομένων της Β΄ ιεραποστολής του και της συμβολής του Βαρνάβα στην αρχέγονη Εκκλησία και την Κύπρο
- Διερεύνηση της ιστορίας των χρόνων της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης με έμφαση στη διαμόρφωση του κανόνα, τόπου, χρόνου και συγγραφέα του κάθε βιβλίου

Μαθησιακά αποτελέσματα

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές / μεταπτυχιακές φοιτήτριες θα μπορούν:

- να εξοικειωθούν με τις βασικές πτυχές της παύλειας θεολογίας και να τις μελετούν με σαφήνεια
- να κατανοήσουν την έννοια της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, καθώς και την επίδραση του μηνύματός τους στον εθνικό κόσμο
- να ερμηνεύσουν την Παλαιά Διαθήκη και να συγκρίνουν το πρωτότυπο με τη μετάφραση των εβδομήκοντα, καθώς επίσης και να γνωρίσουν ότι η ερμηνεία της Καινής Διαθήκης προϋποθέτει τη μελέτη της Παλαιάς Διαθήκης
- να διασαφηνίσουν ότι από την Παλαιά Διαθήκη ενδιαφέρει η Μεσσιανική προσδοκία των εθνών και του λαού του Ισραήλ, που συμπίπτει με τον ερχομό του Μεσσία Χριστού στη γη
- να γνωρίσουν ότι ο διάλογος θρησκειών και πολιτισμών υπάρχει και στην Αγία Γραφή τόσο στην Παλαιά όσο και στην Καινή Διαθήκη και ότι αυτός ο διάλογος οδηγεί διαλεκτικά στην κατανόηση της κοινής καταγωγής των ανθρώπων από ένα αρχικό ζεύγος. Τα παραδείγματα της Παλαιάς Διαθήκης κάνουν σαφές το γεγονός ότι στόχος του διαλόγου είναι η αποκατάσταση της ειρήνης στην ανθρωπότητα
- να διερευνήσουν την ιστορία των χρόνων της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης με έμφαση στη διαμόρφωση του κανόνα, του τόπου, του χρόνου και του συγγραφέα του κάθε βιβλίου, τις σύγχρονες ερμηνευτικές μεθόδους καθώς επίσης και τη θεολογία της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, η οποία αποτελεί το θεμέλιο όλης της θεολογικής επιστήμης
- να διερευνήσουν τον ρόλο που διαδραμάτισε η Κύπρος στην ανάπτυξη του Χριστιανισμού και στα σύγχρονα πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δεδομένα
- να μπορούν να εφαρμόζουν τα συμπεράσματα, που προκύπτουν από την ανάλυση των κειμένων σε σύγχρονα ερμηνευτικά πλαίσια

Περιεχόμενο μαθήματος

Το περιεχόμενο του μαθήματος αποτελείται από τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη

- Μελέτη των εισαγωγικών, ερμηνευτικών και θεολογικών θεμάτων των βιβλίων της Καινής Διαθήκης
- Μελέτη του χώρου και του χρόνου που συνεγράφησαν τα κείμενα, του σκοπού, των παραληπτών, της δομής και των μηνυμάτων, που θέλουν να δώσουν στην εποχή τους και στον σύγχρονο κόσμο

Ιστορία της θείας Οικονομίας

- Πληροφορίες για το πολιτικό, πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων και των βιβλίων της Καινής Διαθήκης
- Μελέτη βασικών ιστορικών και θεολογικών στοιχείων
- Φάσεις και κύρια πρόσωπα της τριαδικής Θεότητας
- Η συμβολή των Ελληνιστών χριστιανών στην αρχέγονη Εκκλησία

Γραμματεία της εποχής της Καινής Διαθήκης

- Μελέτη εθνικών, ιουδαϊκών ή χριστιανικών, λόγιων ή μη λόγιων κειμένων της εποχής της Καινής Διαθήκης
- Ερμηνευτική ανάλυση κειμένων, που συσχετίζονται γλωσσικά, κοινωνικοιστορικά και ιδεολογικά με το κείμενο της Καινής Διαθήκης

Ερμηνεία της Καινής Διαθήκης I. Ερμηνεία Συνοπτικών Ευαγγελίων

- Κριτική ανάλυση των επιμέρους περικοπών της πατερικής ερμηνευτικής παράδοσης και των σύγχρονων ερμηνευτικών μεθόδων της Καινής Διαθήκης
- Αναγνώριση των παραδόσεων στα ευαγγελικά κείμενα και των ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών, που οδήγησαν στη διατήρηση και καταγραφή των συγκεκριμένων παραδόσεων
- Σύγκριση περικοπών των τριών Συνοπτικών Ευαγγελίων μεταξύ τους στο πλαίσιο της γλώσσας, του ύφους, των παραδόσεων και των θεολογικών ενδιαφερόντων και των κειμένων της Καινής Διαθήκης με κείμενα του περιβάλλοντος του αρχέγονου Χριστιανισμού
- Συγκρίσεις και συνδέσεις του θεολογικού μηνύματος των συγκεκριμένων περικοπών με τους σημερινούς προβληματισμούς

Ερμηνεία της Καινής Διαθήκης II. Ερμηνεία επιστολών Καινής Διαθήκης

- Χρήση της παραδοσιακής πατερικής ερμηνευτικής μεθόδου σε συνδυασμό με σύγχρονες ερμηνευτικές μεθόδους
- Κριτική ανάλυση και συγκριτική μελέτη της γραμματείας της εποχής μίας Επιστολής της Καινής Διαθήκης με βάση τα γραμματολογικά χαρακτηριστικά του κειμένου
- Εφαρμογή των τρόπων προσέγγισης και ερμηνείας των επιστολών του αποστόλου Παύλου και επισήμανση των κύριων γνωρισμάτων της παύλειας γραμματείας
- Εξάσκηση της πρακτικής ερμηνείας του κειμένου της Καινής Διαθήκης με τη χρήση της πατερικής ερμηνευτικής και των πρόσφορων σύγχρονων ερμηνευτικών μεθόδων
- Αξιοποίηση του μηνύματος του κειμένου για τον σημερινό άνθρωπο

Θεολογία της Καινής Διαθήκης I. Απόστολος Παύλος

- Μελέτη των επιστολών του Αποστόλου Παύλου και των Πράξεων των Αποστόλων, που περιέχουν βιογραφικά στοιχεία
- Μετάβαση από την ιουδαϊκή ενδοστρέφεια στην οικουμενική αποστολή του Παύλου
- Εξοικείωση με βασικές πτυχές της παύλειας θεολογίας. Ιουδαιοκεντρικότητα - Οικουμενική αποστολή

Θεολογία της Καινής Διαθήκης II. Β' αποστολική περιοδεία του Παύλου

- Αποστολικές περιοδείες του Παύλου
- Δεύτερη αποστολική περιοδεία
- Τα ιστορικά γεγονότα στους Φιλίππους της Μακεδονίας
- Τα ιστορικά γεγονότα στη Θεσσαλονίκη
- Θέματα Α' και Β' Επιστολών προς Θεσσαλονικείς

- Διάλογος θρησκειών και πολιτισμού στην Αθήνα
- Η Κόρινθος και οι δύο προς Κορινθίους Επιστολές
- Η πρόσληψη της θεολογικής διδασκαλίας της Καινής Διαθήκης από τους Πατέρες

Θεολογία της Καινής Διαθήκης III. Ο Χριστιανισμός στην Κύπρο

- Συμβολή του Χριστιανισμού στην Κύπρο στο πλαίσιο καθορισμού της ταυτότητας, της ιστορίας και της παράδοσης
- Συναγωγές των Ιουδαίων στην Κύπρο
- Διαδρομή από τη Σαλαμίνα στην Πάφο
- Ένταξη της Α΄ αποστολικής περιοδείας στο σχέδιο των Πράξεων των Αποστόλων (Πρ. Ι, 8)

Σχέση των δύο Διαθηκών

- Η σχέση της Παλαιάς με την Καινή Διαθήκη ως απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση του μηνύματος των δύο Διαθηκών
- Αναγκαιότητα μελέτης και των δύο Διαθηκών, επειδή χωρίς την Παλαιά Διαθήκη δεν κατανοείται η Καινή Διαθήκη και χωρίς την Καινή Διαθήκη δεν ερμηνεύεται η Παλαιά Διαθήκη
- Διερεύνηση των εννοιών και των θεωριών περί δύο Διαθηκών, οι οποίες αποτελούν την Αγία Γραφή, τον Αποκαλυμμένο λόγο του Θεού στον κόσμο

Παραδείγματα διαλόγου θρησκειών και πολιτισμών στην Παλαιά και Καινή Διαθήκη

- Μελέτη του θέματος του διαλόγου θρησκειών και πολιτισμών και επισήμανση του γεγονότος ότι τόσο η Παλαιά όσο και η Καινή Διαθήκη κάνουν λόγο και παρουσιάζουν παραδείγματα, που δικαιολογούν και στις ημέρες μας τη συνέχιση του διαλόγου θρησκειών και πολιτισμών, επειδή πάντοτε καταλήγουν σε χρήσιμες διευκρινίσεις, που αφορούν την ειρηνική συμβίωση των λαών

Κοινωνικές επιδράσεις της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης στον εθνικό κόσμο

- Η συνειδητοποίηση της θρησκευτικής πραγματικότητας τόσο του ιουδαϊκού όσο και του ειδωλολατρικού κόσμου ως απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση του μηνύματος της Παλαιάς Διαθήκης
- Μελέτη της κοινωνικής θέσης της γυναίκας, της υιοθεσίας του ανθρώπου από τον Θεό και της ανατροπής της δουλείας. Καθίσταται σαφές ότι ο πλούτος δεν είναι απόλυτη ιδιοκτησία κανενός αλλά ο άνθρωπος είναι διαχειριστής του και τέλος ότι οι περιθωριακοί άνθρωποι είναι εικόνες του Θεού
- Καθορισμός της συμβολής της Αγίας Γραφής στο πλαίσιο της ανθρωπιστικής αντιμετώπισης των φτωχών και καταφρονημένων

Απόκρυφα βιβλία της Καινής Διαθήκης

- Μελέτη της προσπάθειας των ανωνύμων συγγραφέων των κειμένων των Απόκρυφων βιβλίων της Καινής Διαθήκης να μιμηθούν τα κανονικά κείμενα. Για αυτό και διαιρούνται στις ίδιες κατηγορίες, Ευαγγέλια, Πράξεις, Επιστολές και Αποκαλύψεις
- Μελέτη της προσπάθειας συμπλήρωσης των κενών, που παρατηρούνται στα κανονικά κείμενα της Καινής Διαθήκης στη ζωή του Ιησού και της Παναγίας

Μαθησιακές δραστηριότητες και διδακτικές μέθοδοι

Διαλέξεις, σεμινάρια, παρακολούθηση μαθημάτων, ατομική καθοδήγηση

Μέθοδοι αξιολόγησης

Εβδομαδιαίες δραστηριότητες, γραπτή εργασία και τελική γραπτή εξέταση

Απαιτούμενα διδακτικά εγχειρίδια και βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

- 1 Αγουρίδη, Σ., Η επί του Όρους Ομιλία του Ιησού. Εισαγωγικά - Σύντομο Υπόμνημα, Αθήνα 2010
- 2 Αγουρίδη, Σ., Ματθαίος ο Ευαγγελιστής, Αθήνα 2010
- 3 Αγουρίδης, Σ., Ιστορία των χρόνων της Καινής Διαθήκης, Θεσσαλονίκη 2011
- 4 Βασιλειάδης, Π., Τα λόγια του Ιησού. Το αρχαιότερο ευαγγέλιο, Αθήνα 2008
- 5 Γαλίτης, Γ., Ιστορία εποχής της Καινής Διαθήκης, Θεσσαλονίκη 2004
- 6 Δεσπότης, Σ., Η ιεραποστολική περιοδεία του Παύλου στον ελλαδικό χώρο, Αθήνα 2011
- 7 Δεσπότης, Σ., Ο Απόστολος Παύλος στην Αθήνα, Αθήνα 2009
- 8 Δεσπότης, Σ., Ο Ιησούς ως Χριστός και η Πολιτική Εξουσία στους Συνοπτικούς Ευαγγελιστές, Άθως 2006
- 9 Δεσπότης, Σ., Ο Κώδικας των Ευαγγελίων. Εισαγωγή στα Συνοπτικά Ευαγγέλια και Πρακτική Μέθοδος Ερμηνείας τους, Αθήνα 2007
- 10 Καραβιδόπουλος, Ι., Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη, Θεσσαλονίκη 2010
- 11 Νεράντζη - Βαρμάζη, Β., Σύνταγμα Βυζαντινών Πηγών Κυπριακής Ιστορίας, 4ος - 15ος αιώνας, Κέντρο Επιστημονικών Μελετών, Πηγές και Μελέτες της Ιστορίας της Κύπρου, XXIII, Λευκωσία 1996
- 12 Οικονόμου, Χρ., Καινή Διαθήκη και παιδεία, Θεσσαλονίκη 2011
- 13 Οικονόμου, Χρ., Καινή Διαθήκη και ερμηνευτές Πατέρες, Θεσσαλονίκη 2010
- 14 Οικονόμου, Χρ., Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος: Προσωπικότητα, συγγράμματα και ερμηνευτικές προσεγγίσεις, Πάφος 2010
- 15 Οικονόμου, Χρ., "Η κοινωνική δυναμική της θεολογίας από την Καινή Διαθήκη στους τρεις Ιεράρχες", στο Καινή Διαθήκη και Ερμηνευτές, Θεσσαλονίκη 2010, σσ. 17-44
- 16 Οικονόμου, Χρ., Οι απαρχές της οικουμενικότητας της Εκκλησίας, Θεσσαλονίκη 2009
- 17 Οικονόμου, Χρ., Οι απαρχές του χριστιανισμού στην Κύπρο. Ιστορική, φιλολογική, θεολογική και θρησκευτοϊστορική ανάλυση της διηγήσεως των πράξεων 13, 1-12, Θεσσαλονίκη 2008
- 18 Οικονόμου, Χρ., Η κλήση και οι απαρχές της ιεραποστολικής δράσης του Αποστόλου Παύλου, Θεσσαλονίκη 2008
- 19 Οικονόμου, Χρ., Θεολογία της Καινής Διαθήκης και πατερική ερμηνευτική, Θεσσαλονίκη 2005
- 20 Οικονόμου, Χρ., Καινή Διαθήκη και Πολιτισμός, Θεσσαλονίκη 2003

- 21 Οικονόμου, Χρ., “Η συμβολή της Αγίας Γραφής στην ανθρωπιστική αντιμετώπιση των φτωχών και καταφρονημένων του κόσμου”, στο Καινή Διαθήκη και Πολιτισμός, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 147-169
- 22 Οικονόμου, Χρ., Η συγκρότηση της πρώτης χριστιανικής κοινότητας της Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2002
- 23 Οικονόμου, Χρ., Βιβλικές μελέτες για τον αρχέγονο Χριστιανισμό, Θεσσαλονίκη 1998
- 24 Οικονόμου, Χρ., Το πρόβλημα του τίτλου “Πράξεις (των) Αποστόλων”. Μία νέα θεολογική θεώρηση, Θεσσαλονίκη 1995
- 25 Οικονόμου, Χρ., Η απόκρυφη Αποκάλυψη Ιωάννη, Θεσσαλονίκη 1966
- 26 Ολυμπίου, Ν., Η εικονογραφημένη Αγία Γραφή, Αθήνα 2018
- 27 Ολυμπίου, Ν., Η Αγία Γραφή. Χωρίς δευτεροκανονικά βιβλία, Αθήνα 2017
- 28 Ολυμπίου, Ν., Προφητολόγιον. Τα λειτουργικά αναγνώσματα από την Παλαιά Διαθήκη, Αθήνα 2016
- 29 Ολυμπίου, Ν., Η Αγία Γραφή (Εικαστική απόδοση), Αθήνα 2009
- 30 Ολυμπίου, Ν., Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης, Τόμος Β΄, Αθήνα 2008
- 31 Ολυμπίου, Ν., Ιερά κειμήλια του Πανάγιου Τάφου (Δεύτερος Τόμος), Αθήνα 2008
- 32 Ολυμπίου, Ν., Άτλας της Βίβλου, Αθήνα 2008
- 33 Ολυμπίου, Ν., Ερμηνεία Παλαιάς Διαθήκης, Τόμος Α΄, Αθήνα 2006
- 34 Ολυμπίου, Ν., Ιερά κειμήλια του Πανάγιου Τάφου (Πρώτος Τόμος), Αθήνα 2006
- 35 Ολυμπίου, Ν., Αγία Γραφή και σύγχρονος άνθρωπος, Θεσσαλονίκη 2006
- 36 Παπαδημητρίου, Κ., Αριστεία στην προς Φιλιππησίους Επιστολή του Αποστόλου Παύλου, Θεσσαλονίκη 2012
- 37 Παπαδημητρίου, Κ., Βιβλικά σημαίνοντα και σημαινόμενα, Θεσσαλονίκη 2018
- 38 Παπαδημητρίου, Κ., Γλώσσα και ερμηνεία της Καινής Διαθήκης. Γλωσσολογικές και θεολογικές ερμηνευτικές δοκιμές, Θεσσαλονίκη 2004
- 39 Παπαδημητρίου, Κ., Πριν τη θεωρία. Προδρομική Πατερική ερμηνευτική. *Critical Approaches to the Bible*, Vol XIV, Θεσσαλονίκη 2017
- 40 Παπαδημητρίου, Κ., Προς Γαλάτας. Ο καινούργιος λαός του Θεού. Κοινωνιογλωσσολογική ερμηνευτική προσέγγιση. *Critical Approaches to the Bible*, Vol XV, Θεσσαλονίκη 2018
- 41 Παπαδημητρίου, Κ., Τα λεξιλόγια του Αποστόλου Παύλου. Σημασιολογική και πολιτισμική ερμηνευτική ανάλυση ειδικών λεξιλογικών όρων μέσα στο Παύλειο corpus. *Critical Approaches to the Bible*, Vol XIII, Θεσσαλονίκη 2017
- 42 Τρεμπέλα, Π., Υπόμνημα εις τας Επιστολάς της Καινής Διαθήκης, Αθήνα 2003
- 43 Τρεμπέλα, Π., Ιησούς ο από Ναζαρέτ, Αθήναι 1955
- 44 Τσελεγγίδης, Δ., Χάρη και έλευθερία κατά την παράδοση του ιδ΄ αιώνα. Συμβολή στη σωτηριολογία τής Όρθόδοξης Έκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1998
- 45 Χατζηψάλτη, Κ., “Οι αντιπρόσωποι της Εκκλησίας Κύπρου στην πρώτη Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας”. Στο: Κυπριακά Σπουδαί, τόμος Ι, 1946, Λευκωσία 1948

Ξένη βιβλιογραφία

- 1 Englezakis, B., *Studies on the History of the Church of Cyprus, 4th-20th Centuries* (translated by N. Russell), Edited by S. Ioannou, M. Ioannou, Aldershot 1995
- 2 Gehrke, H. J., *Ιστορία του ελληνιστικού κόσμου*, Αθήνα 2000
- 3 Walbank, F. W., *Ο ελληνιστικός κόσμος*, Θεσσαλονίκη 1993
- 4 Bruce, F. F., *The Epistle to the Galatians: A Commentary on the Greek Text*, *New International Greek Testament Commentary*, Grand Rapids 1982

- 5 Conzelmann, H., Grundriss der Theologie des Neuen Testaments, München 1967
- 6 Conzelmann, H., The Theology of Saint Luke, London 1960
- 7 Green, J., McDonald, L. M., The World of the New Testament, Baker Publ. House, Grand Rapids 2013
- 8 Hopko, T., The Mission of the Orthodox Church Today. Its Biblical and Christological Dimension, ΔΒΜ 28 (1999), τομ. 18, σσ. 127-134
- 9 Horsley, G. H. R., Llewelyn, S. R., New documents illustrating early Christianity: a review of the Greek inscriptions and papyri and Macquarie University. Ancient History Documentary Research Centre New documents illustrating early Christianity. Ancient History Documentary Research Centre, Grand Rapids, Michigan, Macquarie, N.S.W, 1981
- 10 Lohse, E., Επίτομη Θεολογία της Καινής Διαθήκης, Αθήνα 1980
- 11 Luibhéid, C., A scholarly reconstruction of St. Paul and his times. The historical evidence. Lewiston, N.Y. 2002 (Studies in classics 18)
- 12 Malina, B. J., Pilch, J. J., Social-Science Commentary on the Letters of Paul, Minneapolis 2006
- 13 Oakes, P., Galatians, Paideia. Commentaries on the New Testament, Grand Rapids - Michigan 2015
- 14 Öhler, M., Barnabas. Die historische Person und ihre Rezeption in der Apostelgeschichte, Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 156, XIV, Tübingen 2003
- 15 Richardsson, A., An Introduction to the Theology of the New Testament, New York 1959
- 16 Strecker, G., Theologie des Neuen Testaments, Berlin 1996
- 17 Van Deun P. (Hg.), Hagiographica Cyprica: Sancti Barnabae Laudatio Auctore Alexandro Monacho et Sanctorum Bartholomaei et Barnabae Vita e Menologio Imperiali Deprompta, CCSG 26, Turnhout 1993, σσ. 83-122
- 18 Wolter, H. J., Die Zeit des Apostel Paulus. Ein Reise - Lesebuch zur Geschichte der frühen Kirche, Regensburg 2002
- 19 Yarbrow, A., Collins, Mark (Hermeneia), Minneapolis 2007

Προτεινόμενα διδακτικά εγχειρίδια και συμπληρωματική βιβλιογραφία

Προαιρετική βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

- 1 Αγουρίδη, Σ., Ιστορία της θρησκείας του Ισραήλ, Αθήνα 1997
- 2 Αγουρίδη, Σ., Το κατά Ιωάννην ευαγγέλιο, Θεσσαλονίκη 2005
- 3 Άνδριόπουλος, Π., Το κείμενο τῆς Καινῆς Διαθήκης ὡς ἐρμηνευτικὴ ἀρχὴ στο ἐξηγητικὸ ἔργο Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, Θεολογία 60 (1), Αθήνα (1989) 476-492 και 600-653
- 4 Βακάρος, Δ., Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱεροκῆρυξ τῆς Ἐκκλησίας, Πρακτικὰ ἱστ' θεολογικοῦ συνεδρίου με θέμα "Ὁ ἱερός Χρυσόστομος", Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 46-55
- 5 Βασιλειάδης, Π., Προλεγόμενα στη Θεολογία της Καινής Διαθήκης, ΔΒΜ 19 (2000) 5-21
- 6 Βούλγαρη, Χρ., Η περί σωτηρίας διδασκαλία του ευαγγελιστού Λουκά, Αθήναι 1971
- 7 Βούλγαρη, Χρ., Εισαγωγή εις την Καινήν Διαθήκην, Τόμος Α', Β', Εν Αθήναις 2003
- 8 Ζάρρας, Κ., Ιστορία των χρόνων της Καινής Διαθήκης, Αθήνα 2013
- 9 Ζάρρας, Κ., Λαοί και Πολιτισμοί της Περιόδου του Δεύτερου Ναού, Αθήνα 2008

- 10 Καραβιδόπουλος, Ιω., Γαλάνης, Ι., Βασιλειάδης, Π., Θέματα Θεολογίας της Καινής Διαθήκης, Θεσσαλονίκη 1987
- 11 Καραβιδόπουλος, Ιω., Το κατά Μάρκον ευαγγέλιο, Θεσσαλονίκη 1988
- 12 Καραβιδόπουλου, Ιω., Απόκρυφα χριστιανικά κείμενα, τομ. Α΄ Θεσσαλονίκη 1999, τομ. Β΄ Θεσσαλονίκη 2004
- 13 Μπελέζος Κ., Ίωάννης ὁ Χρυσόστομος καί χρονολόγησι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου ὡς ἔκφρασι Χριστοκεντρικῆς Ἑρμηνευτικῆς, Πρακτικά Διεθνούς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου με θέμα “Ὁ Χριστός στό κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. 2000 χρόνια χριστιανικῆς ζωῆς, ἱστορίας καί πολιτισμοῦ”, Βέροια (2000) 225 -245
- 14 Παναγοπούλου, Ι., Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη, Αθήνα 1994
- 15 Παναγοπούλου, Ιω., Ο Θεός και η Εκκλησία. Η θεολογική μαρτυρία των Πράξεων των Αποστόλων, Αθήναι 1969
- 16 Παπαμιχαήλ, Γρ., Ο Ιησούς Χριστός ως ιστορικό πρόσωπον, εν Αθήναις 1954
- 17 Πατρώνου, Γ. Π., Η ιστορική Πορεία του Ιησού. Από τη Φάτνη ως τον κενό Τάφο, Αθήνα 1992
- 18 Τσάκωνα, Β., Η περί Παρακλήτου Πνεύματος διδασκαλία του ευαγγελιστού Ιωάννου, Αθήναι 1978
- 19 “Το κατά Λουκάν Ευαγγέλιο. Προβλήματα μεταφραστικά, φιλολογικά, ιστορικά, ερμηνευτικά, θεολογικά”. Εισηγήσεις Ι΄ Συνάξεως Ορθοδόξων Βιβλικών Θεολόγων, Βόλος 2003
- 20 “Το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο. Προβλήματα μεταφραστικά, φιλολογικά, ιστορικά, ερμηνευτικά, θεολογικά”. Εισηγήσεις Ζ΄ Συνάξεως Ορθοδόξων Βιβλικών Θεολόγων (Βουκουρέστι, Σεπτ. 1993), Αθήνα 1996
- 21 Βούλγαρη, Χ., Εισαγωγή εις την Καινήν Διαθήκην, Τόμος Α΄, Β΄, Εν Αθήναις 2003

Ξένη βιβλιογραφία

- 1 Anderson, H., Barclay, W., The New Testament in Historical and Contemporary Perspective. Essays in Memory of G.H.C. Macgregor, Oxford 1965
- 2 Berger, Kl., Theologiegeschichte des Urchristentums, Tübingen 1995
- 3 Betz, H. D., Galatians: A Commentary on Paul's Letter to the Churches in Galatia, Hermeneia, Philadelphia 1979
- 4 Boers, H., What is New Testament Theology? The Rise of Criticism and the Problem of a Theology of the New Testament, Philadelphia 1979
- 5 Bruce, F. F., The Epistle to the Galatians: A Commentary on the Greek Text, New International Greek Testament Commentary, Grand Rapids 1982
- 6 Conzelmann, H., Grundriss der Theologie des Neuen Testaments, München 1967
- 7 Conzelmann, H., The Theology of Saint Luke, London 1960
- 8 Green, J., McDonald, L. M., The World of the New Testament, Baker Publ. House, Grand Rapids 2013
- 9 Hopko, T., The Mission of the Orthodox Church Today. Its Biblical and Christological Dimension, ΔΒΜ 28 (1999), τομ. 18, σσ. 127-134
- 10 Horsley, G. H. R., Llewelyn, S. R., New documents illustrating early Christianity: a review of the Greek inscriptions and papyri and Macquarie University. Ancient History Documentary Research Centre New documents illustrating early Christianity. Ancient History Documentary Research Centre, Grand Rapids, Michigan, Macquarie, N.S.W, 1981
- 11 Lohse, E., Επίτομη Θεολογία της Καινής Διαθήκης, Αθήνα 1980
- 12 Luibhéid, C., A scholarly reconstruction of St. Paul and his times. The historical evidence. Lewiston, N.Y. 2002 (Studies in classics 18)

- 13 Malina, B. J., Pilch, J. J., *Social-Science Commentary on the Letters of Paul*, Minneapolis 2006
- 14 Oakes, P., *Galatians, Paideia. Commentaries on the New Testament*, Grand Rapids - Michigan 2015
- 15 Öhler, M., *Barnabas. Die historische Person und ihre Rezeption in der Apostelgeschichte, Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 156, XIV*, Tübingen 2003
- 16 Richardsson, A., *An Introduction to the Theology of the New Testament*, New York 1959
- 17 Strecker, G., *Theologie des Neuen Testaments*, Berlin 1996
- 18 Van Deun P. (Hg.), *Hagiographica Cypria: Sancti Barnabae Laudatio Auctore Alexandro Monacho et Sanctorum Bartholomaei et Barnabae Vita e Menologio Imperiali Deprompta, CCSG 26*, Turnhout 1993, σσ. 83-122
- 19 Wolter, H. J., *Die Zeit des Apostel Paulus. Ein Reise - Lesebuch zur Geschichte der frühen Kirche*, Regensburg 2002
- 20 Yarbro, A., *Collins, Mark (Hermeneia)*, Minneapolis 2007